

Història

El mariscal Pétain a Girona (1939) i el general Franco a Peralada (1941)

J. Víctor Gay

FOTO CEDIDA PER JOAN CORTÉS

El governador Correa (primer a l'esquerra), que no va rebre el mariscal Pétain en el decurs de la seva estada a Girona, el 1939, participant en la festa del Corpus del mateix any.

Un dels períodes més densos i menys estudiats de la història recent de Girona correspon als anys de la Segona Guerra Mundial (1939-1945). Només feia cinc mesos que formalment havia finalitzat la Guerra Civil (de fet aquell any 1939, des del 4 de febrer, data de la *liberación* de la ciutat de Girona va ser afusellades aquí 369 persones) quan esclatà el conflicte que esdevingué mundial. La situació fronterera de les nostres comarques les va convertir en uns espais altament controlats per les forces de seguretat i els exèrcits respectius a banda i banda dels Pirineus.

En aquell període dos protagonistes dels esdeveniments clau del moment van estar entre nosaltres. D'una banda el mariscal Pétain, en la seva qualitat de primer ambaixador francès davant el govern de Franco, i també el *Generalísimo*, que, en un viatge quasi secret, pernoctà dues vegades a Peralada. Va ser a l'anada i al retorn de les seves entrevistes amb el Duce italià, Benito Mussolini, a Bordighera i amb el mateix Philippe Pétain, esdevingut cap de l'Estat francès, després de la desfeta del seu exèrcit i l'ocupació alemanya, reunió que tingué lloc a Montpeller.

Pétain va ser a Girona, la Jonquera i Portbou com a ambaixador de França per verificar el retorn de les obres d'art del patrimoni espanyol

1939: el mariscal Pétain a Girona

La figura d'aquest militar encarna, possiblement, la crisi d'identitat nacional que va patir el poble francès en el decurs d'aquells tràgics anys. Heroi de la Gran Guerra (1914-1918) i amic personal de Franco des dels anys del conflicte del Marroc, va comandar les operacions del desembarcament d'Alhucemas el 1925. El mariscal va ser nomenat primer ambaixador de la República Francesa davant el govern de Burgos, tot just després de la caiguda de Catalunya, a les acaballes de febrer de 1939. Malgrat aquesta relació personal amb el *Generalísimo* i no ser un diplomàtic de carrera, la rebuda que va tenir a la capital castellana, seu provisional del govern «nacional», va ser glacial, fins amb evidents mostres de menyspreu personal que ben segur van ferir els seus sentiments. Però va «aguantar» les impertinències de Franco, que no oblidà la posició oficial del govern francès, que va mantenir fins a darrera hora el reconeixement del règim republicà espanyol, legalment constituït.

El govern franquista volia aconseguir el retorn immediat de les reserves d'or i divises que la República havia dipositat en el Banc de França a Mont de Marsan (a banda de les importants transferències a l'URSS, que van servir per al pagament —generós, tot s'ha de dir— dels subministraments d'armes soviètiques) i també del tresor artístic igualment evacuat a territori francès.

Aviat el mariscal s'adonà que aquell era el bon camí per aconseguir la normalització, almenys relativa, de les relacions hispanofranceses. Les gestions de l'ambaixador amb el seu govern culminaren a primers de juliol. D'una banda tornà l'or per la frontera d'Euskadi i les obres d'art del patrimoni espanyol ho feren per la frontera de Girona. Pétain volia estar segur

El 25 de juliol de 1939 el mariscal Pétain arribà al Portús, procedent de Girona. Fou rebut per una delegació d'excombatents d'aquella població de la Catalunya Nord.

d'aquestes operacions i decidí ser present a la Jonquera i Portbou en el moment del retorn del tresor espanyol.

El desplaçament de l'ambaixador, malgrat ser oficial, es va fer envoltat d'una gran discreció. Les autoritats gironines havien rebut ordres molt concretes al respecte. Calia ser correctes, però evitar tota mena de manifestacions públiques.

El diari gironí *El Pirineo*, el 24 de juliol de 1939, en una discretíssima nota a la seva darrera pàgina, escriví: «El mariscal Pétain en Girona. A las dos y media de la tarde ha llegado a esta ciudad el Embajador de Francia, Mariscal Pétain, acompañado de su séquito.

»El Embajador se ha trasladado al Hotel Peninsular donde ha almorzado.

»A poco de llegar ha pasado a saludarle don Júlío Calderón, Secretario Particular del Excmo. Sr. Gobernador Civil y Jefe de Fronteras, por encontrarse éste enfermo, dándole la bienvenida en nombre de la primera autoridad de la provincia.

»Después del almuerzo, el Mariscal Pétain acompañado del Sr. Calderón

y séquito han recorrido la ciudad, visitando los monumentos más notales que encierra.

»A la hora de cerrar esta edición continúa esta visita, terminada la cual el ilustre soldado seguirá viaje a Perpignan». (Cal observar que *El Pirineo* era un diari de tarda).

En realitat el «viatge a Perpignan» es corresponia a la verificació personal per part del mariscal del retorn del patrimoni i la visita als camps de presoners situats a la Catalunya Nord, on restaven milers de soldats de l'exèrcit de la República. No cal dir que cap dels dos extrems són esmentats en la breu informació periodística. Semblaria que l'ambaixador feia un viatge turístic. El Governador Civil, el militar Antonio Federico de Correa Véglison, tenia una oportuna malaltia que li impedi acompanyar Pétain.

El dia 25 (fèstiu a l'Estat espanyol) creuà la frontera. Al Portús va ser acollit oficialment per les autoritats del seu país i una delegació d'antic combatents de la Gran Guerra. Després, efectivament, anà a Perpinyà, però primer visità els camps de les platges rossello-

neses. A la capital del departament dels Pirineus Orientals, l'alcalde socialista Laurent Baudru li demanà per les raons de la visita. L'ambaixador respongué: «He volgut veure amb els meus propis ulls el que s'està convertint en una campanya contra França. He vingut i ho he vist. El meu país fa tot el que és humanament possible per acollir els refugiats i els tracta com cal. De tota manera, caldran anys per fer oblidar la llegenda que sobre el nostre país s'ha escampat arreu d'Espanya».(1)

Aquella gestió del mariscal va ser immediatament reconeguda pel govern de Madrid. Pétain fou rebut per Franco el 2 d'agost. El *Caudillo* li manifestà el seu agraïment pel retorn de l'or i el patrimoni. Dels refugiats, no cal dir que ni en parlà.

En el decurs del seu pas per terres gironines els ulls del militar-ambaixador havien vist els treballs de fortificació que es portaven a terme a l'Alt Empordà, tot seguint la frontera. Es tractava de la popularment coneguda Línia Gutiérrez, que pretenia, amb tota modèstia, seguir els models de les famoses Línia Sigfrid i Línia Maginot en la frontera francoalemanya. Franco el tranquil·litzà, tot assenyalant el caràcter defensiu del projecte i encara anà més enllà i digué: «El seu país no ha de témer res per part nostra; tingui confiança en un amic fidel que és Espanya».(2) Com a mostra de bona voluntat, s'ordenà l'alliberament de tots els francesos presoners de guerra a Espanya (quasi tots eren excombatents de les Brigades Internacionals).

1940: Pétain, cap de l'Estat francès

Aquell any 1939 va ser ple d'esdeveniments que van definir la realitat política a Europa i al món fins a les acaballes del segle.

El primer de setembre les tropes alemanyes envaïren Polònia. Fou el

El governador civil, Paulino Coll, únic testimoni gironí de la trobada Franco-Pétain.

detonant del segon conflicte mundial. Per a sorpresa de molts observadors, Franco decretà «la més estricta neutralitat espanyola», malgrat la seva aparent proximitat política amb l'Alemanya nacionalsocialista i la Itàlia feixista. Després d'una ràpida victòria germànica a les planúries poloneses (la famosa *blitzkrieg*, o guerra llampec), els fronts s'estabilitzaren i no fou fins al mes de maig de 1940 que la Wehrmacht es posà en moviment, encerclà el cos expedicionari britànic a les platges de Dunkerke i, en el decurs de pocs dies, s'apropà a la capital francesa.

Pétain fou cridat a París. El 17 de maig s'acomiadà de Franco, que intentà, sense èxit, retenir-lo. L'ambaixador li va dir: «La meua pàtria em demana i cal respondre. Tal volta sigui el darrer servei que li pugui fer».(3)

El veterà mariscal (tenia 84 anys) va ser nomenat vicepresident del govern. Els ministres deixaren París el 10 de juny, camí de Bordeus, i sis dies

després Pétain rebé l'encàrrec de formar govern de part del president Lebrun. La primera mesura del nou executiu francès va ser demanar a l'ambaixador espanyol, José Fèlix de Lequerica, que contactés amb els alemanys per estudiar les condicions d'un armistici. Semblantment ho féu amb Itàlia, que s'havia afanyat a declarar la guerra als francesos el mateix 10 de juny. Les tropes alemanyes entraren pacíficament a París el dia 14, després que la capital havia estat declarada ciutat oberta. Curiosament, dos dies després Franco decretà que Espanya era «no beligerant», és a dir, una situació un xic atípica en el dret internacional; el país deixava de ser neutral, però tampoc participava directament en el conflicte.

Finalment, el 22 de juny se signà l'armistici, al bosc de Rethondes, en el mateix vagó de ferrocarril on els alemanys havien acceptat la derrota de la Gran Guerra. El vagó va ser destruït immediatament. El primer de juliol el Govern francès s'instal·là a la ciutat balnearia de Vichy. Deu dies després l'Assemblea Nacional acordà donar plens poders al mariscal Pétain, amb els vots en contra de 80 parlamentaris (de 569), entre els quals tots els representants socialistes de la Catalunya Nord.

Desaparegué formalment la República Francesa i es constituí l'Estat francès, i el seu cap visible era Pétain. El territori metropolità quedava dividit. Una línia de demarcació creuava l'hexàgon des de la frontera suïssa fins al País Basc: representava que les tres cinquenes parts situades al nord de la ratlla eren ocupades pels alemanys (incloïa París), i al sud restava l'anomenada zona lliure, que finalment també va ser ocupada el novembre de 1942, després del desembarcament aliat al nord d'Àfrica. En aquell moment vam tenir els alemanys a les fronteres de Girona.

De camí cap a Bordighera, on s'entrevistaria amb Mussolini, Franco sojornà al castell de Peralada, hostatjat per Miquel Mateu

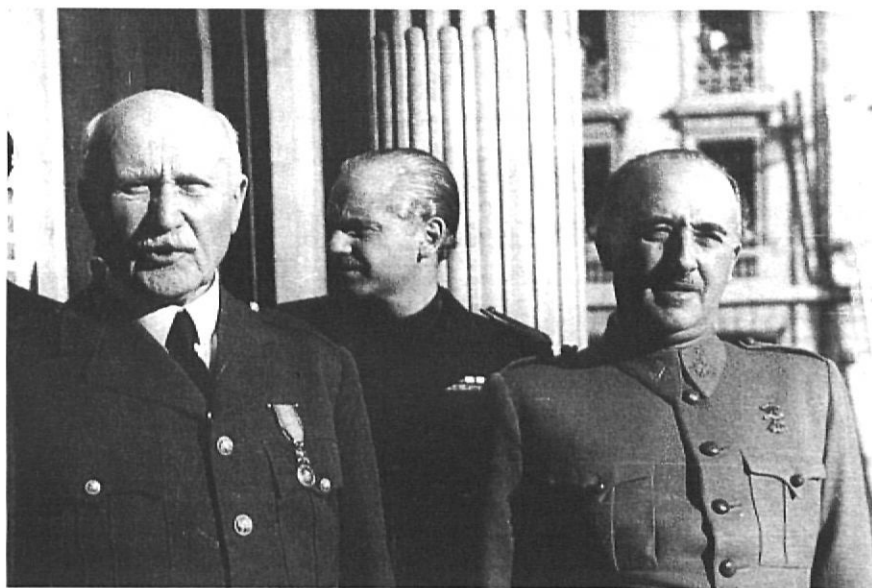
Els somnis colonials de Franco

L'antic ambaixador havia esdevingut el referent d'una França derrotada, malgrat que conservava tot l'imperi colonial i l'estructura militar metropolitana. Igualment la flota francesa (la segona d'Europa) restava sota control francès, encara que immobilitzada.

El 18 de juny una veu es deixava sentir des de Londres: Charles de Gaulle deia clarament que França havia perdut una batalla, però no pas la guerra. De moment es tractava d'un militar rebel. Però, a poc a poc, les colònies l'obeïren i començà un llarg procés de regeneració nacional.

Però l'Estat francès era perfectament reconegut diplomàticament. Vichy veié com la calma d'una petita ciutat balneària es trencava per esdevenir un referent polític. El nou règim, de clara inspiració conservadora, no dubtà a dictar un seguit de lleis fortament racistes d'acord amb les directrius que assenyalaven els alemanys. Els jueus francesos esdevingueren ciutadans de segona i, progressivament, la seva existència fou més i més difícil, fins que ja als anys 1942 i 1943 començaren les detencions massives, les deportacions i la mort en els camps d'extermini nazis, sempre amb el vistiplau del règim de Vichy. Precisament a poca distància de les nostres comarques, concretament a Ribesaltes, al nord de Perpinyà, s'obrí un camp de concentració on s'aplegaren els jueus deportats del sud de França abans de ser transferits als de l'est d'Europa.

Pétain era conscient que calia garantir unes relacions equilibrades amb el seu veí del sud. Franco mantenia el somni colonial espanyol a base d'incorporar gran part de la zona del Marroc que controlava França. I posat a demanar, en volia també una altra d'Algèria (concretament la regió d'Oran, amb una important colònia

Pétain i Franco a Montpeller. Darrere, Ramon Serrano Suñer, ministre espanyol d'Afers Estrangers i cunyat del Caudillo.

espanyola) i fins la Catalunya Nord. El 23 d'octubre de 1940, s'entrevistà amb Hitler a Hendaia, a la frontera del País Basc. El Caudillo exposà al Führer la llarga llista de peticions (territorials, d'armament, carburants i queviures bàsics) que condicionarien la possible participació espanyola en el conflicte, i que els alemanys no pogueren atendre mai. Tampoc no volien l'enemistat de França. En cas de cedir a les demandes franquistes, possiblement el poderós exèrcit francès de l'Àfrica del Nord s'hagués integrat amb les forces gaullistes. Hitler no oblidà, l'endemà de reunir-se amb Franco, de fer-ho amb el mateix Pétain, i ja li assenyalà que no calia patir, que França conservaria íntegrament els seus territoris africans. Els alemanys renunciaren a atacar Gibraltar des de sòl espanyol. Aquesta acció només era possible amb el vistiplau del govern de Madrid, que sabia que, si ho permetia, immediatament les Canàries i fins les Balears serien ocupades pels aliats.

1941: Les reunions de Franco amb Mussolini i Pétain

A les acaballes de 1940 i les primeres setmanes de 1941, les pressions alemanyes sobre Franco per garantir la seva participació en la guerra s'aguditzaren. Es veié obligat a reunir-se amb el *duce* en territori italià. La reacció del Caudillo va ser hàbil: acceptà, però immediatament organitzà una trobada amb Pétain per tractar d'equilibrar la balança política.

El divendres 7 de febrer de 1941, el ministre espanyol d'Afers Estrangers i cunyat de Franco, Ramón Serrano Suñer, convocà l'ambaixador francès, François Piétri, i li anuncià el proper viatge del cap de l'Estat i el desig de la trobada amb el mariscal. El govern francès acceptà. Calia organitzar ràpidament el desplaçament.

El dilluns 10 de febrer una espectacular columna de vehicles (no menys de vint-i-cinc) sortia de Madrid camí de la frontera de la Jonquera. Unes hores abans Franco havia

Els protagonistes, després de 1941

ELS Francesos

Darlan, François. Nascut l'any 1881, va protagonitzar una de les carreres militars més brillants a la Marina Nacional francesa. Va ser comandant general de la flota de 1936 fins a l'armistici, moment en el qual començà la seva carrera política a l'ombra de Pétain, del qual s'allunyà, i el 1942, després del desembarcament aliat a l'Àfrica del Nord, prengué el poder a mig camí del govern de Vichy i de l'autoritat del general De Gaulle. Poques setmanes després morí assassinat a Alger, crim envoltat, encara avui, d'un misteri no del tot aclarit.

Lebrun, Albert. Nascut a Mercy-le-Haut (departament de Meurthe et Moselle) el 1880. President del Senat i de la República (era per elecció indirecta) des de 1932, fins que cedí tots els poders al mariscal Pétain. Es retirà de la política immediatament i no ocupà cap altre càrrec.

Pétain, Henri-Philippe-Imer (Cauchy-la Tour 1856 - illa de Yeu 1951). Seguí com a cap de l'Estat francès fins al final de la guerra. Refugiat a Suïssa, tornà voluntàriament al seu país, on va ser jutjat i condemnat a mort, amb commutació de sentència per cadena perpètua. Morí confinat a l'illa atlàntica de Yeu, on reposen les seves despulles. En el decurs del seu judici mantingué un obstinat silenci. Franco no l'oblidà i li envià obsequis pels seus aniversaris i per les festes de Nadal.

ELS Espanyols

Correa Véglison, Antonio Federico (Comillas 1904 - Madrid 1971). Aquest militar de l'arma d'Enginyers i llicenciat en filosofia i lletres, que era governador civil en el moment de la visita de Pétain a Girona, seguí en aquest mateix càrrec a Barcelona (1940-1945) i en altres diferents ministeris. L'any 1969 va ser processat en la seva condició de vicepresident de la Caja de Crédito Popular de Cataluña, que va fer fallida.

Lequerica, José-Félix. Aquest polític i diplomàtic basc, nascut el 1889, gaudí de total confiança de Franco, que el va nomenar alcalde de Bilbao i ambaixador a París i Vichy. Establí contactes entre el govern francès i els alemanys i també entre els italians i francesos per la signatura de l'armistici de 1940. Després del desembarcament aliat a Normandia, va ser retirat de l'ambaixada i nomenat ministre d'Afers Estrangers (el substituï a París Miquel Mateu). El 1951 va ser ambaixador a Washington, una vegada el règim franquista superà el bloqueig diplomàtic internacional, i el 1955, representant espanyol davant les Nacions Unides. Va morir el 1963.

Mateu i Pla, Miquel. (Barcelona 1898-1972). Franco l'havia nomenat alcalde de Barcelona el 27 de gener de 1939, l'endemà de l'arribada de les tropes «nacionals». Mantingué el càrrec fins al 1945, quan el Caudillo l'envià com ambaixador a París, on restà fins al 1947. Posteriorment presidí l'empresa editora del *Diari de Barcelona* i l'agència de notícies Efe i, finalment, el consell d'administració de la Caixa de Pensions. Havia adquirit el castell de Peralada l'any 1923 i el va enriquir amb notables col·leccions artístiques i bibliogràfiques fins a constituir la biblioteca privada més important del nostre país.

Serrano Suñer, Ramon (Cartagena 1901 - Madrid 2004). Aquest prestigiós advocat de l'Estat, fill de pares catalans, diputat de la CEDA (1933-1936), amic personal de José Antonio Primo de Rivera, fundador de la Falange i cunyat de Franco (casat amb una germana de l'esposa del general), després de ser ministre de l'Interior (1938) i de la Governació (1939), es mantingué com a titular d'Afers Estrangers fins al 1942, quan el seu parent el va cessar de forma fulminant. Retirat de tota activitat política, exercí d'avocat. El seu bufet assolí un gran prestigi. Publicà un llibre molt interessant: *Entre Hendaya y Gibraltar*, corresponent a la seva etapa de màxim responsable de la política exterior de Franco, i altres memòries. Va tenir una filla fora del matrimoni, Carmen Díaz de Rivera, amb gran protagonisme en l'etapa de la transició política, a l'ombra de la UCD, i que fa poc temps va morir víctima d'un càncer.

Els caps d'Estat d'Espanya i França es van reunir en solitari a Montpeller, on van presidir un àpat oficial

delegat temporalment els seus poders en dos ministres militars (els generals José Enrique Varela i Juan Vigón) i en el de Justícia, Esteban Bilbao. Caldria esperar molts anys per veure repetir aquesta acció: ho va fer en la figura del príncep Joan Carles, ja a les acaballes del Règim.

Naturalment la premsa de l'època no digué ni un mot previ a l'encontre. Al capvespre del mateix dilluns Franco i el seu seguici ja eren a Peralada, on els esperava Miquel Mateu.

La figura d'aquest català, reconegut industrial, polític i diplomàtic circumstancial, encara té pendent un estudi aprofundit. Personatge clau en les relacions entre Espanya i França en els primers anys del franquisme (Mateu va ser nomenat alcalde de Barcelona pel Caudillo i ambaixador davant el govern provisional de França, després de la Segona Guerra Mundial, però el general De Gaulle no el va voler rebre). El castell de Peralada, propietat de la família Mateu, que s'havia mantingut amb poques alteracions els anys del conflicte civil, i situat a breu distància de la frontera, era un indret perfecte per fer escala en el viatge a Itàlia.

El pas a territori francès es va fer l'endemà; com és normal, per la Jonquera. En el Portús Franco va ser rebut amb els honors corresponents per les autoritats franceses. El viatge va seguir fins a la frontera italiana. Fortes mesures de seguretat envoltaven els vehicles espanyols. El govern francès era conscient de la nodrida presència d'exiliats republicans en els departaments del sud i temia alguna acció violenta.

El control total dels mitjans de comunicació va fer que fins al dijous 13 de febrer no es donés informació de les reunions. Així, a la primera pàgina de tipografia de *La Vanguardia* es titulava: «El Duce i el Caudillo conferenciar-

El Duce y el Caudillo conferenciaron ayer en la ciudad italiana de Bordighera

Acompañó al Jefe del Estado el ministro de Asuntos Exteriores

En las conversaciones se puso de relieve la identidad de puntos de vista de los respectivos Gobiernos sobre los problemas que en el actual momento histórico interesan a los dos países

S. E. el Generalísimo Franco y el señor Serrano Suñer salieron de Madrid en las primeras horas de la mañana del lunes, para permanecer en la provincia de Gerona. - Honores en la frontera francesa, en donde fué recibido por el embajador de España en Vichy. - El Caudillo y el ministro de Asuntos Exteriores, con su séquito, atravesaron, en dirección a Italia, por la Francia no ocupada.

El viaje desde Madrid

El contenido de la presente noticia es de exclusiva propiedad de la Vanguardia.

Caudillo entró en España a las ocho de la noche

El Caudillo y el ministro español de Asuntos Exteriores emprenden el regreso a España

La despedida del Duce Salida de Bordighera

Perpignan, 13. — A última hora de la tarde ha pasado por esta ciudad el Caudillo de España, acompañado del ministro de Asuntos Exteriores, señor Serrano Suñer; del embajador de España en Vichy, señor Lequerica; del gobernador civil de Gerona, señor Coll, y demás personalidades de la comitiva. El Caudillo y sus acompañantes abandonaron Bordighera, donde se han ce-

El Jefe del Estado francés espera a sus insignes huéspedes, en la Prefectura

Poco antes de las dos de la tarde, la comitiva llegó a Montpeller, que aparecía engalanado con banderas francesas, por encontrarse en la ciudad el mariscal Pétain. En el edificio de la Prefectura lucía también una bandera española.

Todas las calles del tránsito estaban ocupadas por la multitud. La carrera aparecía cubierta por fuerzas del Ejército. Al llegar a la plaza donde se encuentra la Prefectura, rindió honores una compañía militar. El Caudillo, el ministro señor Serrano Suñer y sus

Portades del diari *La Vanguardia* corresponents als dies 13 i 14 de febrer de 1941. En el primer s'informa que Franco ha permocat en terres gironines. En el segon s'assenyala que en la reunió de Montpeller hi era present el governador de Girona, senyor Coll.

Bergson estudia 'con entusiasmo' la filosofia escolàstica i se interessa sincerament pels seus punts de vista amb la doctrina de Lantieri, S. Anselmo, Pedro Lombardo, Albert de Halés, S. Bonaventura, Scotus, Alberto Magno, admirant el desenvolupament al gran Doctor de Aquino.

Quien emplen en sus sugestivos tratados el nervio y la habititud técnica y la estructura sistemática en sus análisis y en sus síntesis no podía quedarse en un des-

arrollo, proscribiendo de la especie para aprovechar el sólido que pueda armonizar con el dogma. Sus últimas publicaciones han de tener un valor científico y aun metafísico excepcional.

Quien quiso llegar a la abstracción por la intuición, halló, por fin, el camino cierto que a ello conduce en sentido cristiano: Murio satisfecho y placidamente pensando en la visión infinita de Dios.

LA HORA INTERNACIONAL

La entrevista Franco-Mussolini

El Caudillo y el Duce se han entrevistado en territorio italiano en presencia del Presidente de la Junta Política y Ministro de Asuntos Exteriores, señor Serrano Suñer, en la forma y circunstancias descritas por la prensa de esta mañana.

Para asistir a esta entrevista, el Generalísimo y el Ministro Presidente de la Junta Política pasaron por Gerona el pasado lunes alrededor de las once de la noche.

De esta reunión ha sido facilitado el siguiente comunicado oficial:

«En las conversaciones que se

han desarrollado en la mañana y en la tarde del día 12 de febrero, en Bordighera, entre el Caudillo y el Duce y el ministro español de Asuntos Exteriores, señor Serrano Suñer, ha sido puesta de relieve la identidad de puntos de vista de los Gobiernos español e italiano sobre los problemas de carácter europeo y sobre aquellos que en el actual momento histórico interesan a los dos países.» — EFE.

JUZGADO MILITAR DE DELINCUENCIAS PREVIAS DE LA PLAZA DE GERONA

Realistava

Fernando Serrat Piella, de 29 años, de estubo, casado, hijo de Mariano y de Rosa, natural y vecino de Ripoll, compareció ante este Juzgado en el término de cinco días a partir de la fecha de su publicación, para deponer en el Procedimiento Previo número 268, y caso de no presentarse será declarado en rebeldía. Levantó a 7 de Febrero de 1941.

El Juez Instructor Militar, Antonio Martín.

relata el de hombres y mujeres, no del Comandante, Alférez y Capitanes.

Paulino Coll. El menú, delicat, consta de pernil, llobina, pollastre al forn i fruita, amb uns vins excel·lents. Franco apreciava el moscatell (muscat) de Frontignan, del qual rebé unes caixes, obsequi del mariscal.

Després de l'àpat els dos caps d'estat s'aplegaren en solitari, sense intèrprets (Franco dominava la llengua francesa) a l'entorn d'una taula, estil Lluís XV, on una petita placa recorda aquella conversa. El moble, encara avui, es pot veure a la prefectura.

Franco garantí a Pétain que no permetria el pas de tropes alemanyes per la península per atacar Gibraltar, i encara menys utilitzar el Marroc espanyol per a operacions militars al nord d'Àfrica. Tot plegat calia fer-ho amb habilitat davant del totpoderós exèrcit alemany. L'atac de la Werhmacht, el juny d'aquell any, a la Unió Soviètica allunyà el perill d'accions militars alemanyes al Mediterrani occidental. La reunió seguí amb la presència de Darlan i Serrano Suñer, però el més important ja s'ha dit abans. Franco no es refiava del seu cunyat, al qual no dubtà de cessar quan li va convenir.

Després de les reunions, dels comiats i les salutacions militars de rigor, el viatge de Franco seguí vers la frontera. Novament a Peralada, Franco tractà amb Miquel Mateu de l'abast del viatge (va ser l'únic que féu fora de la península en tot el seu mandat). La presència concreta a la població gironina no es facilità en cap moment als mitjans de comunicació, ni a l'anada, ni a la tornada. *La Vanguardia* del dissabte 15 de febrer de 1941 es limità a dir el següent: «El Caudillo en Madrid, de regreso de su viaje a Italia. S.E. el Generalísimo llegó anoche a la capital de España. Madrid. 14 — De regreso de su viaje a Italia, el Caudillo, acompañado de su séquito, ha llegado esta noche a Madrid». També

El diari gironí *El Pirineo* va publicar una minsa informació dels encontres de Franco amb Mussolini i Pétain i només en l'edició del 13 de febrer es diu que el cap de l'Estat i el ministre Serrano Suñer, que també era president de l'anomenada Junta Política, «pasaron por Gerona». En l'edició del 14 de febrer, en un text de setze línies, es diu que el Caudillo i el seu seguici van creuar la frontera del Portús.

ron ayer en la ciudad italiana de Bordighera». Curiosament el relat d'un diari del dijous començava amb aquests mots: «El Caudillo, con el ministro de Asuntos Exteriores y sus séquitos respectivos, salió de Madrid en las primeras horas de mañana del lunes para pernoctar en la provincia de Gerona. Al día siguiente cruzaron la frontera pirenaica y penetraron en Francia por el paso de Le Perthus». Cal dir que, si sabem llegir entre línies, s'informa que el pas de Franco pel territori del sud de França va ser presenciat «por el vecindario que invadía las aceras y que, en actitud respetuosa, saludaba a nuestro Caudillo». Mentre que, ja en territori italià, «los vecindarios tributaron una cariñosa acogida al Caudillo, a los gritos de ¡Arriba España! y ¡Viva Franco!».

La trobada Franco-Pétain va tenir lloc el dijous 13 de febrer a Montpeller. Seguim les informacions de *La Vanguardia* del dia següent: «Perpignan, 13 — A última hora de la tarde ha pasado por esta ciudad el Caudillo de España, acompañado del ministro de Asuntos Exteriores, señor Serrano Suñer;

del embajador de España en Vichy, señor Lequerica; del gobernador civil de Gerona, señor Coll y demás personalidades de la comitiva». Més endavant s'ocupa, en una breu informació (encara que també a la portada de tipografia) que no supera les quaranta ratlles, de la reunió dels caps d'estat d'Espanya i França. Es diu que a l'edifici de la prefectura on va tenir lloc la reunió i el dinar hi havia la bandera espanyola. Les personalitats franceses que acompanyaven el mariscal eren el vicepresident del seu govern, almirall Darlan, el cap del gabinet militar de presidència, general Laure, el comandant Bonhomme, conseller militar i el metge personal, doctor Ménetrel. Igualment el prefecte del departament de l'Herault, Olivier de Serdan i l'ambaixador de Vichy a Madrid.

Com que l'arribada de Franco va ser a 2/4 de 2 de la tarda, els francesos, que habitualment dinen a migdia, havien disposat que immediatament se servís l'àpat, en el qual hi havia present, en un lloc molt proper als dos caps d'estat, el governador de Gerona,

L'únic testimoni gironí del viatge de Franco a l'estranger va ser Paulino Coll, aleshores governador civil de la província

s'informava amb la mateixa brevetat que Serrano Suñer en el seu retorn a la capital de l'Estat havia passat per Barcelona.

El diari gironí *El Pirineo* escriví, en l'edició del dijous 13 de febrer en una nota de portada: «L'entrevista Franco-Mussolini. El Caudillo y el Duce se han entrevistado en territorio italiano, en presencia del Presidente de la Junta Política y Ministro de Asuntos Exteriores, señor Serrano Suñer, en forma y circunstancias descritas por la prensa de esta mañana. Para asistir a esta entrevista el Generalísimo y el Ministro de la Junta Política pasaron por Gerona el pasado lunes alrededor de las nueve de la noche». El dia següent (divendres 14) el diari gironí va ser igualment breu. El titular informava del retorn de Franco a territori espanyol i del pas per Montpeller, on tingué lloc la trobada amb Pétain. Finalitzava amb aquests mots: «A las ocho de la noche el Caudillo y su séquito cruzaron la frontera española por el paso de Le Perthus».

El governador Paulino Coll

Aquest únic testimoni gironí del viatge de Franco és un personatge singular. Ha estat el darrer representant de l'Administració central nascut a la nostra ciutat. Paulino Coll Meseguer va veure la llum l'any 1899 en el pis familiar del carrer Nou. Militar professional de l'arma d'Enginyers. Destinat a Barcelona en esclatar la Guerra Civil, pogué fugir i va ser cap de l'Estat Major de la 21a Divisió de l'Exèrcit del Sud. Arribà a Girona amb el grau de tinent coronel, el setembre de 1939, i hi restà fins al juny de 1942, és a dir, els anys més durs del conflicte mundial, amb dotzenes d'afusellaments de presoners republicans (el Govern Civil no tenia cap poder d'intervenció). També va

Les delegacions d'ambdós països saludant la interpretació dels himnes nacionals. Els francesos i els militars espanyols fan la salutació reglamentària, Franco utilitza la fórmula feixista.

haver de fer front als efectes de l'aiguat de 1940 i fins i tot va ser nomenat delegat especial del govern central per conduir aquesta situació arreu del país.

En el seu llibre *Historia del Gobierno Civil de Girona*,⁽⁴⁾ el doctor Enric Mirambell escriví el següent: «A pesar de su ascendencia el señor Coll no tenía las simpatías de la población. Era un hombre muy inteligente, y al parecer con buena dedicación al gobierno de la provincia; pero su aspecto frío y distante no le hacía congraciable». Efectivament el governador era un personatge distant, solitari, era solter i poc amic dels falangistes (no va ser *jefe provincial*). Aquesta escassa relació amb els que, teòricament, eren els seus conciutadans, es va mantenir fins al seu comiat. El llibre esmentat ho diu així: «a primeros del mes de julio de 1942 termina el mandato del señor Coll, quien se va de Girona, sin que casi nadie sintiese su marcha».

Paulino Coll deixava Girona i s'emportava molts secrets d'aquell encontre Franco-Pétain, del qual, com a testimoni directe, podia haver aclarit molts aspectes. Seguí la seva carrera militar amb normalitat i no sabem de cap altra intervenció directa en la vida política.

J. Víctor Gay és periodista

Notes

- (1) GRANDO, René, QUERALT, J. i FEHRÉS, Xavier. *Les camps du mépris*. Editions du Trabucaire. Perpinyà, 1991.
- (2) SEGUERA, Matthieu. *Franco-Pétain, los secretos de una alianza*. Editorial Prensa Ibérica. Barcelona, 1994.
- (3) Declaracions del general Franco al diari *Le Figaro*, 12 de juny de 1958.
- (4) MIRAMBELL i BELLOC, Enric. *Historia del Gobierno Civil de Girona*. Ministeri de l'Interior. 1992.